

ԿԱՐԾԻՔ

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԸՆԴԴԻՄԱԽՈՍԻ

Գյորգ Ավագի Ավագյանի «Անդրկովկասյան գյուրզայի թույնով ախտահարված կենդանիների հյուսվածաբանական և արյունաբանական փոփոխությունների գնահատումը՝ հակաթույնով և թույնի որոշ բաղադրամասերի ինհիբիտորներով մշակման արդյունքում» թեմայով Գ.00.09 - «Մարդու և կենդանիների ֆիզիոլոգիա» մասնագիտությամբ կենսաբանական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման ներկայացված ատենախոսության վերաբերյալ

Օձերի խայթոցներով պայմանավորված թունավորումները շարունակում են մնալ արդի կենսաբժշկական խնդիր, քանի որ օձաթույների բազմաբաղադրիչ կազմը կարող է պայմանավորել միաժամանակ տեղային և համակարգային ախտահարումներ: Հայաստանի համար առանձնահատուկ նշանակություն ունի անդրկովկասյան գյուրզան՝ *Macrovipera lebetina obtusa*-ն, որի թույնի ազդեցությունը կարող է արտահայտվել հեմոռագիկ և հյուսվածքային վնասումներով, ինչպես նաև արյունաբանական և մակարդման համակարգի խանգարումներով: Այդ պատճառով տվյալ օձատեսակի թույնի ազդեցության մեխանիզմների, առաջացած փոփոխությունների բնույթի և դրանց չեզոքացման հնարավոր ուղիների ուսումնասիրությունն ունի ինչպես տեսական, այնպես էլ գործնական կարևորություն:

Ներկայացված ատենախոսական աշխատանքը նվիրված է *Macrovipera lebetina obtusa* (MLO) թույնով ախտահարված կենդանիների հյուսվածաբանական և արյունաբանական փոփոխությունների համալիր գնահատմանը՝ փորձարարական հակաթույնի և թույնի որոշ բաղադրամասերի ինհիբիտորների կիրառման պայմաններում: Աշխատանքի թեմայի ընտրությունը հիմնավորված է այն հանգամանքով, որ թույնի ազդեցության գնահատումը միայն մեկ համակարգի կամ մեկ օրգանի մակարդակում չի կարող ամբողջությամբ ներկայացնել թունավորման զարգացող պատկերը: Հետևաբար հեղինակի կողմից հյուսվածաբանական, արյունաբանական և մակարդման ցուցանիշների համակցված ուսումնասիրությունը հնարավորություն է տալիս խնդիրը դիտարկել բազմակողմանի և պատճառահետևանքային կապերի տեսանկյունից:

Աշխատանքի նպատակը եղել է ուսումնասիրել թույնի հեմոռագիկ և համակարգային ազդեցության հիմնական դրսևորումները, գնահատել փորձարարական հակաթույնի արդյունավետությունը, ինչպես նաև վերլուծել թույնի հիմնական ֆերմենտային ուղղությունների ինհիբիտորային ազդեցությունները: Այս նպատակից բխող խնդիրները տրամաբանորեն կապված են միմյանց հետ և իրարից են թունավորման ընթացքում առաջացող հյուսվածքային և համակարգային փոփոխությունների բնութագրմանը, ինչպես նաև դրանց կանխարգելման կամ մեղմման հնարավորությունների գնահատմանը:

Հետազոտության մեջ կիրառվել են փորձարարական կենդանական մոդելներ, հյուսվածաբանական հետազոտություններ, արյան ընդհանուր ցուցանիշների և մակարդման համակարգի գնահատում, ինչպես նաև թույլ+հակաթույլ և թույլ+ինհիբիտոր նախաինկուբացիոն մոտեցումներ: Ընտրված մեթոդական համալիրը համապատասխանում է աշխատանքի նպատակին և առաջադրված խնդիրներին: Տարբեր մեթոդների զուգակցումը հնարավորություն է տալիս ստացված տվյալները մեկնաբանել ոչ միայն առանձին հյուսվածքների վնասման տեսանկյունից, այլև օրգանիզմի համակարգային պատասխանի համատեքստում: Մեթոդական մոտեցումների նման համակցումը բարձրացնում է աշխատանքի ամբողջականությունն ու փորձարարական արդյունքների մեկնաբանելիությունը:

Ատենախոսության կարևոր կողմերից է այն, որ հեղինակը թույլի ազդեցությունը դիտարկել է բազմաօրգանային մակարդակում: Ուսումնասիրվել են տարբեր օրգանների և մաշկի հյուսվածաբանական փոփոխությունները, ինչպես նաև արյան բջջային և մակարդման ցուցանիշների խանգարումները: Ներկայացված արդյունքների համադրումը վկայում է, որ MLO թույլի ազդեցությունը չի սահմանափակվում միայն տեղային հեմոռագիկ և հյուսվածքային ախտահարումներով, այլ ուղեկցվում է նաև համակարգային փոփոխություններով: Այս մոտեցումը կարևոր է հատկապես այն պատճառով, որ թունավորման ծանրության գնահատման համար անհրաժեշտ է հաշվի առնել և՛ տեղային, և՛ ընդհանուր ֆիզիոլոգիական պատասխանները:

Հատուկ ուշադրության է արժանի փորձարարական հակաթույլի արդյունավետության գնահատումը: Հակաթույլի կիրառման արդյունքների համադրումը թույլի ազդեցությամբ ձևավորված փոփոխությունների հետ հնարավորություն է տալիս դատել դրա չեզոքացնող ազդեցության մասին տարբեր ցուցանիշների մակարդակում: Միաժամանակ թույլի հիմնական ֆերմենտային բաղադրիչների՝ svMP, svPLA₂ և svSP ուղղությունների ինհիբիտորային վերլուծությունը ընդլայնում է աշխատանքի մեխանիստական բաղադրիչը և թույլ է տալիս քննարկել առանձին բաղադրիչների մասնակցությունը թույլով պայմանավորված վնասումների ձևավորմանը: Այս հատվածը աշխատանքին հաղորդում է լրացուցիչ գիտական արժեք և ստեղծում է հիմք հետագա ավելի նպատակային փորձարարական ուսումնասիրությունների համար:

Ատենախոսության գիտական նորույթը պայմանավորված է նրանով, որ Հայաստանի տարածքում հանդիպող *Macrovipera lebetina obtusa* թույլի ազդեցությունը գնահատվել է համակցված՝ հյուսվածաբանական, արյունաբանական և մակարդման ցուցանիշների հիման վրա: Առանձնահատուկ արժեք ունի փորձարարական հակաթույլի արդյունավետության ուսումնասիրությունը և թույլի հիմնական ֆերմենտային բաղադրիչների՝ SVMP, PLA₂ և SVSP

ուղղությունների ինհիբիտորային վերլուծությունը: Այս մոտեցումը հնարավորություն է տալիս ոչ միայն նկարագրել թունավորման հետևանքները, այլև համադրել դրանք չեզոքացման տարբեր ռազմավարությունների հետ:

Աշխատանքի տեսական նշանակությունն այն է, որ ստացված տվյալները լրացնում են տեղական իժերի թույլների պաթոֆիզիոլոգիական ազդեցությունների մասին գիտական պատկերացումները և հնարավորություն են տալիս ավելի ամբողջական ներկայացնել հյուսվածքային վնասման, արյունաբանական փոփոխությունների և մակարդման խանգարումների փոխկապակցվածությունը: Աշխատանքի գործնական նշանակությունը կապված է հակաթույնային թերապիայի կատարելագործման և թույնի վնասակար ազդեցությունները լրացուցիչ ինհիբիտորային մեխանիզմներով մեղմելու հնարավորությունների գնահատման հետ: Նման տվյալները կարող են հիմք հանդիսանալ հետագա փորձարարական աշխատանքների և առավել նպատակային չեզոքացնող մոտեցումների մշակման համար:

Ատենախոսությունը շարադրված է տրամաբանական կառուցվածքով: Հեղինակի կողմից ներկայացված նյութերը հաջորդաբար ընդգրկում են ուսումնասիրվող խնդրի հիմնավորումը, կիրառված փորձարարական մոտեցումները, ստացված արդյունքների ներկայացումն ու դրանց մեկնաբանությունը: Եզրակացությունները բխում են ստացված փորձարարական տվյալներից և համապատասխանում են առաջադրված նպատակին ու խնդիրներին: Աշխատանքի արդյունքները ներկայացվել են գիտաժողովներում և տպագրվել գիտական հոդվածներում, ինչը վկայում է կատարված հետազոտության գիտական հետաքրքրության և արդյունքների փորձահավաստիացման մասին:

Աշխատանքի ընդհանուր գնահատման տեսանկյունից հարկ է նշել հեղինակի կողմից կիրառված հետազոտական մոտեցումների բազմազանությունը և դրանց նպատակային համադրումը: Հյուսվածաբանական, արյունաբանական և հեմոստազի ցուցանիշների համատեղ վերլուծությունը պահանջում է տարբեր մեթոդաբանական ուղղությունների տիրապետում, իսկ ստացված տվյալների միասնական մեկնաբանությունը՝ համակարգային մոտեցում: Ատենախոսության բովանդակությունը ցույց է տալիս, որ հեղինակն իրականացրել է ծավալուն փորձարարական աշխատանք և փորձել է ստացված արդյունքները դիտարկել ընդհանուր պաթոֆիզիոլոգիական գործընթացների համատեքստում:

Աշխատանքին ծանոթանալիս կարելի է նշել պրանձին տեխնիկական և խմբագրական բնույթի թերություններ, որոնք հիմնականում վերաբերում են որոշ ձևակերպումների, տերմինների և ներկայացման առանձին դրվագների հստակեցմանը: Նպատակահարմար կլիներ նաև որոշ հատվածներում առավել ընդգծված տարբերակել նկարագրական

արդյունքները դրանց մեխանիստական մեկնաբանություններից: Սակայն նշված դիտարկումները կրում են շտկելի բնույթ և չեն նվազեցնում կատարված աշխատանքի գիտական արժեքը, մեթոդական մակարդակը և ստացված արդյունքների նշանակությունը:

Հարց

Ինչպե՞ս է հեղինակը գնահատում svMP, svPLA₂ և svSP ուղղությունների ինհիբիտորային ազդեցությունների հարաբերական ներդրումը տեղային հյուսվածքային և համակարգային փոփոխությունների նվազեցման գործում, և ինչպե՞ս կարող են նախաինկուբացիոն փորձերի արդյունքները մեկնաբանվել հետխայթոցային բուժական կիրառման տեսանկյունից:

Առաջարկություն

Հետագա ուսումնասիրություններում նպատակահարմար կլինի գնահատել ընտրված ինհիբիտորների արդյունավետությունը ոչ միայն թույնի հետ նախաինկուբացիայի պայմաններում, այլև թույնի ներմուծումից հետո տարբեր ժամանակային միջակայքերում՝ փորձարարական մոտեցումը հնարավորինս մոտեցնելով իրական բուժական իրավիճակին:

Այսպիսով, վերը նշվածը թույլ է տալիս եզրակացնել, որ Գևորգ Ավագի Ավագյանի «Անդրկովկասյան գյուրզայի թույնով ախտահարված կենդանիների հյուսվածաբանական և արյունաբանական փոփոխությունների գնահատումը՝ հակաթույնով և թույնի որոշ բաղադրամասերի ինհիբիտորներով մշակման արդյունքում» թեմայով ատենախոսական աշխատանքը իր արդիականությամբ, գիտական նորույթով, մեթոդական մակարդակով, ստացված տվյալների ծավալով և գործնական նշանակությամբ համապատասխանում է ՀՀ ԲՈԿ-ի կողմից թեկնածուական ատենախոսություններին ներկայացվող պահանջներին, իսկ նրա հեղինակը՝ Գևորգ Ավագի Ավագյանը, արժանի է Գ.00.09 - «Մարդու և կենդանիների ֆիզիոլոգիա» մասնագիտությամբ կենսաբանական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի շնորհմանը:

Պաշտոնական ընդդիմախոս՝

ՀՀ ԳԱԱ Լ. Ա. Օրբելու անվան Ֆիզիոլոգիայի ինստիտուտի
Ֆիզիոլոգիապես ակտիվ նյութերի լաբորատորիայի վարիչ,
ԿԳԹ

ՀՀ ԳԱԱ Լ. Ա. Օրբելու անվան Ֆիզիոլոգիայի
Ինստիտուտի Գիտական քարտուղար,
ԿԳԹ

24.09.2026

Արմեն Վաղինակի Ոսկանյան

Քրիստինա Ալեքսանդրի Ներոգովա